

Evrım DURMAZ

**DOĞANIN HAKLARI:
ÇEVRE HUKUKUNA
ALTERNATİF BİR KURAM**

onikilevha
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
KISALTMALAR.....	XI
ÖZET	XIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM MODERN HUKUKUN DOĞA YAKLAŞIMINI ŞEKİLLENDİREN ETMENLER

1. İnsan-Doğa İlişkisinde İnsanmerkezciliğin ve İkiciliğin Etkisi	8
1.1. Doğadan Koparak İnsan Olmak.....	12
1.1.1. Tarım Öncesi İnsanın Tarihi: Doğayla İç İçelik	12
1.1.2. Tarım ve Doğanın Dönüşümü	18
1.1.3. Doğanın Anlamlandırılması	27
1.1.4. Besleyen Anne Olarak Doğa	29
1.1.5. Düşman Olarak Doğa ve Kahramanlık Öyküleri.....	33
1.2. Bütüncül Kozmolojiden Bölünmüş Düşünceye: İlk Çağ.....	39
1.2.1. İnsan Odaklı Felsefeye Giriş: Sofistler	42
1.2.2. İki Evren: Platon.....	44
1.2.3. Hiyerarşilere Doğru: Aristoteles	46
1.2.4. Stoacıların İkinci Öğretisi	49
1.3. Roma'dan Orta Çağ'a: Felsefeden Teolojiye.....	55
1.3.1. Kusurlu Doğa: Augustinus	57
1.3.2. Kutsal Bölünmüşlük: Orta Çağ	60
1.3.3. Aklın Önem Kazanması: Aquinolu Thomas	65
1.3.4. Felsefeden Doğa Bilimlerine: Ockhamlı William.....	68

2. Ekonomik İlişkilerin Belirleyicilik Kazanması.....	69
2.1. Fethedilen ve Makineleştirilen Dünya: Yeni Çağ	70
2.1.1. Reform ve Rönesans Hareketleri	72
2.1.2. Bilimsel Gelişmeler: Doğayı Kontrol Etmeye Doğru	75
2.1.3. Ütopik Bilim: Bacon	80
2.1.4. Zihin-Beden Bölünmesi: Descartes.....	84
2.1.5. Konuşan ve Konuşamayan Varlıklar: Hobbes	88
2.2. Modernite: Aklın ve Metanın Egemenliği	91
2.2.1. Aydınlanma Çağı	92
2.2.2. Özel Mülkiyetin Teorisyeni: Locke	95
2.2.3. Doğal ve Toplumsal Eşitsizlikler: Rousseau	100
2.3. Sermaye İçin Doğaya Karşı Büyüme	104
2.3.1. Kapitalizmin Doğuşu ve Sanayi Devrimi	105
2.3.2. Kapitalizm-Doğa İlişkisi	109
2.3.3. Liberal İktisat Teorilerinde Doğa: Adam Smith	116
2.3.4. Kapitalizmin Doğuşu ve Doğa Algısındaki Dönüşüm... ..	119
2.3.5. Pozitivizm	124
2.3.6. Kalkınma: 20. Yüzyıl.....	127
2.3.7. Neoliberalizm: Şirketlerin Egemenliği.....	133
3. Çevre Hukukunun Doğayla İlişkisi.....	145
3.1. Çevre Hukukunun Tarihsel Gelişimi	147
3.2. Çevre Hukukunun Nitelikleri.....	153
3.2.1. Çevre Hukukunun Etkisizliği.....	154
3.2.2. Şirketlerin Hukuku.....	157
3.2.3. Özel Mülkiyeti Koruma Amacı	161
3.2.4. Kırleten Öder İlkesinin Yaptırımsızlığı	164
3.2.5. Ekosistemlerin Kavranışı.....	166
3.3. Değerlendirme.....	171

İKİNCİ BÖLÜM: DOĞANIN HAKLARI

1. Hak Düşüncesinin Tarihi.....	180
1.1. Hak Düşüncesinin İlk Örnekleri.....	185
1.2. Topluluk Haklarından Bireysel Haklara	190
1.3. Sözleşmeler ve Modern Hak Kavramı	196
1.4. Devrimler ve Evrensel Haklar.....	203
2. Batı Düşüncesinde Doğanın Hakları Kavramının Gelişimi.....	209
2.1. Doğu Kültürlerinde Doğaya Bakış	210
2.2. Doğa Bilimlerindeki Gelişmeler	217
2.3. Hayvanları Tanımak ve Hayvan Hakları.....	221
2.4. Bitkilerin Değişen İmajı.....	229
2.5. Ağ Olarak Dünya.....	236
2.6. Doğanın Haklarının Teorisyenleri.....	244
3. Hukuk Uygulamasında Doğanın Hakları.....	254
3.1. Latin Amerika'da Doğanın Hakları.....	255
3.1.1. Sömürgeciliğin Yıkım Mirası	255
3.1.2. Latin Amerika'nın Yerli Halklarında Doğa Kavramı	261
3.1.3. Çevresel Anayasalcılık.....	269
3.1.4. Ekvador'da Doğanın Hakları.....	272
3.1.4.1. Ekvador Tarihi ve Doğa-İnsan İlişkisi	274
3.1.4.2. Ekvador Anayasası'nda Doğanın Hakları (2008)	279
3.1.4.3. 2008 Anayasası'nın Yürürlüğe Girmesinden Sonra Yaşanan Gelişmeler	285
3.1.4.4. Ekvador'da Doğanın Haklarıyla İlgili Mahkeme Kararları.....	289
3.1.5. Bolivya'da Doğanın Hakları.....	298
3.1.5.1. Bolivya Tarihi ve Doğa Ana Düşüncesi	298
3.1.5.2. Bolivya Anayasası'nda Doğa Koruma Düzenlemeleri (2009)	304

3.1.5.3. Doğa Ana Konferansı ve Beyannamesi.....	310
3.1.5.4. Bolivya'da Doğanın Haklarıyla İlgili Yasalar ...	315
3.1.6. Kolombiya'da Nehir ve Amazon Havzası Kararları.....	320
3.1.7. Meksika Anayasalarında Doğanın Hakları.....	326
3.1.8. Arjantin'de Doğanın Hakları Gelişmeleri.....	328
3.1.9. Brezilya'da Belediye Düzenlemeleri	330
3.1.10. Peru'da Suların ve Doğanın Hakları.....	331
3.1.11. Panama'da Doğanın Hakları Düzenlemeleri.....	333
3.2. Doğanın Haklarıyla İlgili Farklı Ülkelerdeki Düzenlemeler.....	334
3.2.1. Yeni Zelanda.....	334
3.2.1.1. Yeni Zelanda Tarihi.....	335
3.2.1.2. Maorilerin Doğayla İlişkileri.....	340
3.2.1.3. Yeni Zelanda'da Doğanın Hakları	343
3.2.2. Avustralya'da Doğanın Hakları Düzenlemeleri.....	350
3.2.3. Kanada'da Doğanın Haklarında Yerli Halkların Etkisi... 353	
3.2.4. ABD'de Doğanın Hakları Düzenlemeleri.....	356
3.2.5. Hindistan Ganj ve Yamuna Nehirleri Kararı.....	366
3.2.6. Bangladeş Turag Nehri Kararı	371
3.2.7. Uganda Çevre Yasasında Doğanın Hakları	373
3.2.8. Nijerya'da Nehir Hakları.....	374
3.2.9. Fransa'da Doğanın Hakları Gelişmeleri	375
3.2.10. Hollanda Wadden Denizi'nin Hakları.....	376
3.2.11. İrlanda Şehir Konseyi Kararları.....	376
3.3. Doğanın Hakları Mahkemesi.....	377
3.4. Doğanın Hakları Hareketinde Diğer Gelişmeler	383
3.5. Değerlendirme.....	385
SONUÇ	393
KAYNAKÇA.....	409
KİTAPLAR	409
MAKALELER ve KİTAP BÖLÜMLERİ	429
ÇEVİRİM İÇİ KAYNAKLAR.....	447